

„Iz službenih ozirov.“

(S Krasa.)

Premeščenje tovariša Hreščaka je za primorsko in posebno za goriško mlajše učiteljstvo tako važen dogodek, da bo pustil trajno, široko sled za seboj. To že ni več premeščenje »iz službenih ozirov«, to je nasip ideji, ki bo prav zato vrgla iskre še višje. To je odpor proti borbi za stan, udarec, ki pada na njegov ugled in na stanovske interese. A je tudi korak dalje za neodvisnost in vzgojo stanu, za njegovo rast in važnost. Udarec, ki ne bo ostal za učiteljstvo brez koristi, temveč nas bo koval skupaj v pojoče jeklo.

Prvi, ki je padel sežanskemu učiteljstvu v hrbet, je bil učitelj, Koncem l. 1913 je plamtelo med avstrijskim učiteljstvom; na čelu je šla Češka, kjer so bile grožnje dan za dnem glasnejše. Kar čez noč je naraslo gibanje v take dimenzije, v tak politički pritisk, da se mu niso mogle odtegniti več političke stranke in da je morala storiti vlada svoje korake v prilog učiteljstvu ne samo z obljubami, temveč s pospešitvijo finančne reforme in z navodili deželni vladam.

V oni čas velikih zborovanj čeških in nemških učiteljev, ko so listi vseprek priznavali potrebo rešitve učiteljskega vprašanja in ko je centralna vlada že začela resno akcijo za olajšanje učiteljskega gmotnega položaja, je padla tudi zloglasna odklonitev draginske doklade učiteljstvu v sežanskem okrajnem šolskem svetu. Učiteljstvu se je sicer pustila odprta pot prošnje, a ker so nekateri zastopniki davkoplačevalcev z neprikritim zadovoljstvom razglašali v javnosti, da so prispevek o. š. sv. učiteljem črtali in ker so podkrepljali svoj sklep s tem, da so tudi otrobi poceneli, so naravnost izzvali duhove, ki so branili svoj ugled in stanovsko čast z resolucijo, sprejeto 6. novembra l. l. na zborovanju v Stanjelu.

Takrat je priobčel »Tovariš« iz goriškega okraja v »Soči« osebno - odiozen in učitelja nevreden članek, s katerim je razdvojl sodbo glede umestnosti resolucije med učiteljstvom. Storil je to z zlorabo pojmov o narodnosti ter z umetno ustvarjenim razburjenjem starejših kolegov, ki so se pustili voditi člankarjevimi zavijanem ter potegniti v vrtnec zadeve, ki ni tangirala niti enega njih. Naj vedo danes, da je bil oni človek inspiriran! Tako je pisec, ki ga je pisal po naročilu, sam priznal! Tako je torej tovariš služil njim, ki podijo otroke učiteljev med pastirje — v svrhu izboljšanja učiteljskega materialnega vprašanja, njim, katerih cinizem ni nič manjši kot onih ljudi, ki se upajo dati učiteljstvu po 20 K, reci in beri: dvajset kron — enoletne draginske doklade. Kaj bi nam rekli tovariši goriškega okraja, ako bi mi pljuvali na njih ogorčenje radi navedenega sramotnega sklepa? A mi pravimo, da je le en izhod: naj napne učiteljstvo vse svoje moči, da s ciniki pomete! »Tovariš« pa, ki nas je javno sramotil v krušnem vprašanju, naj opravi s svojo vestjo; nočemo na tem mestu kvalificirati njegovega dejanja, ki je in ostane vselej madež.

Dne 17. decembra l. l. se je vršila izsiljena seja sežanskega okrajnega šolskega sveta. Vsakemu objektivnemu presojanju nedostopni zastopniki davkoplačevalcev so zahtevali Hreščakovo premeščenje, ker je štanjsko resolucijo predlagal. S tem sklepom bi se seveda blamirali, ker je tov. Hreščak v službenem oziru neomadeževan in nedotakljiv. Vrgli so pa pri tej priliki enkrat za vselej raz obraz maso, na kateri so nosili prijateljstvo nasproti učiteljstvu. Povedali so iz srca in odkrito, kakšno mnenje imajo o učitelju za njegovim hrbtom, izjavili so, da je učiteljstvo svoje mizerije krivo samo, ker preveč popiva in pleše, ker se luksurično nosi in zapravlja ljudske žulje s finimi klobuki svojih žen. Sklenili so, da se naloži Hreščaku disciplinarna preiskava ter da se pozove učiteljsko društvo, naj prekliče resolucijo, kot da bi morda vsebovala laž ali obrekovanje ali kaj sličnega; obenem pa so zagrozili, da bodo alarmirali proti učiteljstvu župansko zvezo, skratka ves Kras, če bi se resolucija (!) ne prekljicala.

Kot se vidi, so gospodje kipele. Ravno s tem pa so dokazali, da ni med zastopniki davkoplačevalcev enega samega, ki bi se povzpela na nekoliko višje stališče ter presojal vso zadevico nekoliko treznejše in stvarnejše, nekoliko — recimo — bolj političko in ne ravno z merilom strasti in maščevalnosti. Kdor jim je maščevalnost svetoval, jim je slabo svetoval. Možje, ki hočejo zavzemati na Krasu blizu vodilna mesta, bi morali nastopati res kot možje, bi morali varovati nekoliko svoje dostojanstvo in ne se puščati zavajati v afekte. Učiteljstvu tak nastop ni hotel imponirati; opazovalo je mirno, kako približajo gospodje v kipenju svojo inteligenco in ni prekljicalo resolucije. Neumevno je še vedno, da je zahteval pre-

klic ves okrajni šolski svet, dasi se je resolucija tikała izrečno zastopnikov davkoplačevalcev in se resolucija ni mogla interpretirati kot poniževanje vse korporacije.

Ker resolucije učiteljstvo ni prekljicalo, je sledila takoj disciplinarna preiskava, ki se je pa izgubila v pesek. Resolucija stoji, ker so zanjo odgovorni vsi, ki so glasovali zanjo; bilo bi pa kočljivo disciplinirati zaradi tega do dvajset učiteljev in še bolj problematično, ali bi se dala disciplinarna kazen tudi vzdržati. Da si pridobi srca učiteljstva in si zagotovi obenem hvaležnost kruto užaljenih, je našel predsednik okr. šol. sveta, c. kr. glavar pot iz razpota s predlogom, da se tov. Hreščak premesti »iz službenih ozirov«. Upamo, da je s tem povsem kupil naklonjenost zastopnikov in tudi slehernega kraškega davkoplačevalca: z zadoščanjem se je glasovalo za predlog! Glasoval je zanj zastopnik cerkve z dvema pristajema; votum, ki nam je najmanj razumljiv in v katerem se kaže zgolj slepo sovraštvo do šole in učiteljstva. Glasovanje, ki nam je dokaz, da sta liberalci in klerikalci solidarna, ko gre za zadržanje vrata učitelju, ki noče biti njun ponižni sluga in podajač! Le zastopnika učiteljstva sta glasovala proti premestitvi.

Sklep o premeščenju je že sam na sebi odiozen, ker je bil del okrajnega šol. sveta — zastopniki davkoplačevalcev — tožnik in sodnik obenem; gotovo je torej, da je v takem položaju izbral najostrejšo kazen. Dejstvo je dalje, da se je Hreščak s predlaganjem resolucije zavzel nesebično za gmotno koristi vsega učiteljstva ter za ponižano čast stanu samega: kazen premeščenja je torej tudi dokaz, kako brezpravno je učiteljstvo in kako nizko družabno pozicijo zavzema, ker mu ni dovoljeno braniti lastnih interesov, ker se omejuje učiteljska zborovalna, koalicijska pravica, kot si je niti zadnji tržaški delavec ne da več omejevati. Najtežje pa pada na tehtnico to, da je imel sklep premeščenja namen prisiliti tovariša, da resignira na službovanje, ako neče pustiti svojega gospodarstva popolnemu razpadu. V tem in pa v odtrganju od družine in nedoletnosti otrok je končno sklep brutalen in kot tak bo ostal vsemu učiteljstvu brez izjeme vedno živo v spominu; kot tak je postal sklep skrajno sredstvo, teroristični akt. Terorizem je torej enak »službenim ozirom« in služba učitelja je s tem sklepom zgolj političko dejanje in delovanje zunaj šole. Pusti vzgojo in pouk, tovariš, ne sestavljaj metodičnih referatov, ne ironiziraj samega sebe, to niso »službeni oziri«, »kuš!« to je najvišje, to je, kar te dvigne do vzvišenosti učitelja in vzgojevalca! Kaj pomenjajo drugega »službeni oziri«? Kraj, kamor se tov. Hreščak premesti, menda vendar ne bo brez davkoplačevalcev, med katerimi je baje v Lokvi tovariš nemogoč!

Premeščenje pa se da — recimo tako — motivirati nekoliko edimole z »razburjenjem« davkoplačevalcev, ki o vsem v resnici ničesar ne vedo in jih prav toliko briga kot lanski sneg. Računati bi bilo torej le še z akcijo, ki se je imela izvesti kot se je grozilo, od strani županske zveze. Vse pa kaže, da s to zvezo trenutno niso mogoči državni prevrati, saj je bilo zadnje zborovanje z važnim dnevnim redom nesklepčno zaradi prevelikega zanimanja. Skratka: mož, ki je predlagal premeščenje »iz službenih ozirov« ni niti najmanj razmišljal o teži te fikcije, o logičnosti tega koraka in o moralni, ki jo daje učiteljstvu tako »službeno premeščenje«, ki nima s službo samo in njenim vestnim vršenjem niti najrahljše zveze. Kdor pa tako moralo uvaja in širi, jo širi na škodo šolstva, zlorablja šolo s političko korupcijo in je odgovoren za posledice. Če se podreajo pri tem učiteljski interesi ne morda kakšni ideji ali kakšnemu tehitnemu načelu, temveč zgolj strasti nekaterih, če se tlači z nogami ugled vsega stanu na ljubo trem, štirim, ki slučajno reprezentirajo nekakšno javnost, dasi sami vedo, kako razrita in dvomljiva so jim tla pod nogami, če se pod takimi okoliščinami išče eksemplarična kazen za učitelja, ki ni najslabši v stanovskih vrstah, potem moramo že povedati, da je to postopanje zgrešeno, ter bo imelo ravno nasprotni učinek od zaželjenega. Učinek, pred katerim utegne še tesno postati komu. Eksemplarične kazni iz političkih razlogov ne bodo upognile učiteljstva; toliko lažje in hitreje bo našlo pot, ki jo ima hoditi v svojo čast in svojo prostost.*

Smo pripravljani. Videli bomo, kam privede vzgoja učiteljstva z eksemplaričnimi kaznimi. Lahko bomo izbrali smér, udarci nam jo bodo določali; po udarcih bomo uravnali svoj nastop. Zdi se nam pa, da ne bi bil trezen, kdor bi to hotel na vsak način. So različne poti, a na ekstremni je najtežja odgovornost.

Liga.

Uredn.

*) Vse — kakor na Kranjskem!

Sožalna seja vodstva Zaveze.

Včeraj, dne 2. t. m. se je vršila sožalna seja vodstva »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«. Na dnevnem redu je bila edina točka: Izraz žalovanja ob tragični smrti Njegove c. in kr. Visokosti prestolonaslednika Franca Ferdinanda in Njegove soproge, presvetle kneginje Hohenberške.

Predsednik Jelenc otvoril sejo in govoril o velikih, nepopisnih nesreči, ki je zadela Nj. Vel. presvetlega sivolasega cesarja in gospodarja Franca Jožefa I., Najvišjo cesarsko hišo in celokupno domovino našo, mogočno Avstrijo.

Zgraža se nad ostudno roko, ki je dvignila smrtonosno orožje proti našemu prestolonasledniku in Njegovi soprogi, proti ženi, ki ni storila nikomur nič žalega in delila samo dobrote, zgraža tem bolj, ker je bila morilčeva roka — roka slovanska.

Nato se je sprejel predlog, da se vodstvo Zaveze pokloni deželnemu predsedniku, ekselenci baronu Schwarzu in ga prosi, da blagovoli sporočiti pred Najvišji prestol izraz najiskrenejših čustev omega slovenskega, ljudskošolskega učiteljstva po Kranjskem, Primorskem in Štajerskem, ki je združeno v Zavezi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva z zagotovilom otroške vdanosti in neomajane zvestobe do presvetlega cesarja Franca Jožefa in Najvišje cesarske rodovine, in z zagotovilom, da hoče to učiteljstvo, kakor dosedaj tako tudi v prihodnje vzgajati izročeno mu mladino v pravem avstrijskem dinastiškem in patriotskem duhu.

Člani vodstva so se podali nato ob 11. uri dopoldne v vladno palačo in izvršili svoj nagol.

Ob pol dveh popoldne dne 2. julija je pripeljal dvorni vlak v Ljubljano zemске ostanke prominolega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegove soproge vojvodinje Hohenberške. Pogrebni slavnosti na ljubljanskem kolodvoru se je udeležilo vodstvo Zaveze L. Jelenc, Luznar in Rus.

Župnik Knelp, plemeniti človekoljub

Je spetl svoje ime s Katholicejano Knappovo slavno kavo, kar je Katholicejano okuzano, zdrava in vsačito šolska kavina pijača.

Pozor ob tal dragini! Že 23 let vedno enako poceni ter ni v cenih noboli poskočila!

Katholicejano zvez za 10 vinarjev da 20 stajati.

Poziv.

Pokojni Ivan Kuret, nadučitelj v Dekanih, zasluži, da se mu postavi dostojen spomenik. Žrtvoval je življenje v najlepši moški dobi za svoj narod. Društveno življenje na Koprščini je bilo pod njegovim vodstvom živahno in ni je bilo slavnosti, da nisi videl pokojnega Kureta, ki je vodil po več narodnih zborov. Imel je mnogo prijateljev, zato se obračamo do vseh teh, naj po svoji moči denarno prispevajo, da postavimo pok. Iv. Kuretu dostojen nagrobni spomenik. Vsi darovi, ki naj se odpošljejo tov. F. Venturiniju, nadučitelju v Borštu pri Trstu, bodo objavljeni v »Uč. Tovarišu« in v »Edinosti«.

DRAG. HUMEK:

Službeni red (pragmatika) za učitelje obrtno-nadaljevalnih šol.

(Dalje.)

III. del. Konferenca.

§ 28. Učiteljske konference služijo vobče razgovoru o vseh pedagoških in administrativnih vprašanjih na šoli. Na konferencah je torej zaradi enotnega poučevanja, predvsem v paralelkah, najprej določiti učne smote, pa tudi učni postopek za posamezne razrede v okviru predpisane učnega načrta in se pogovoriti o tem, kar je opazil voditelj pri hospitaci-

jah. Konference se bavijo tudi s pospeševanjem šolske discipline in šolskega obiska, presoajo učence z oziroma na njih sposobnost sploh in za napredovanje v višji razred. Konferenca sestavi tudi šolski red in se posvetuje in sklepa o težjih kaznih, ki zadenejo učence po šolskem in disciplinarnem redu, ona določa velikost nagrad za supriranje posameznih ur z oziroma na supriranje, ki ga opravi učiteljstvo, (§ 35.) Konferenca stavi šolskemu odboru predloge o nabavi novih učil in razsodi o nabavi učil iz denarnih sredstev (pavšalij), ki jih ima šola na razpolago.

§ 29. Konferenci predseduje šolski voditelj; če je zadržan, pa njega namestnik. Začasni in potrjeni učitelji imajo na konferencah pravico sklepanja, prav tako tudi pomožni učitelji, ki nadomeščajo kakšnega učitelja. Vse učiteljstvo je dolžno, da se redno udeležuje konferenc. Če je kdo zadržan, mora to naznaniti voditelju in navesti vzroke.

§ 30. Poleg konference ob pričetku šolskega leta morajo biti vsaj še tri konference v letu. Šolski voditelj mora sklicati izredno konferenco, če to zahteva pismeno tretjina učiteljstva in navede vzroke in dnevni red.

§ 31. Predsednik ima pravico, da ne dá razpravljati o vprašanjih, ki prekoračijo delokrog konference. Prav tako ne sme pripustiti, da se izvede sklep, ki po njegovem prepričanju ne odgovarja predpisom ali ugroža šolske interese. O tem mora takoj poročati nadzorniku.

§ 32. Na konferencah velja sklepanje z večino glasov. Predsednik glasuje zadnji. Ob enakem številu glasov odločuje njegov glas. Učitelji, ki imajo pravico sklepanja, pa se ne zlagajo s sklepom, lahko to opomnijo v zapisniku in zahtevajo, da ga predsednik takoj pošlje nadzorniku. Izvršitev sklepa pa s tem ni odložena. Vsak je dolžan, da se ravna po sklepu, tudi če je temu ugovarjal.

§ 33. O razpravah je voditi zapisnik, ki so v njem označeni tudi odsotni učitelji in vzroki njih odsotnosti. Zapisnik mora biti podpisan od vseh navzočih in shranjen.

IV. del. O nadomestitvi (supriranju) in o pomožnih učiteljih.

§ 34. Če zbolil učitelj in ne more zaradi tega opravljati službe, ali če je iz drugih tehtnih vzrokov zadržan, mora to in, če mogoče, tudi domnevani čas odsotnosti, takoj javiti šolskemu voditelju. Če je zadržan voditelj sam, mora to naznaniti šolskemu odboru in nadzorniku, obenem mora imenovati svojega namestnika.

§ 35. Začasni in potrjeni voditelji in učitelji morajo v slučaju bolezni ali kakšnega drugega dopusta prvih 14 dni sami plačevati namestnika. Nadomeščanje preiskrb učiteljski zbor, ki določi tudi od slučaja do slučaja višino nagrade. O sklenjenih določbah je takoj obvestiti šolski odbor in nadzornika. Če je kdo dlje časa zadržan, je nadomeščanje urediti tako, da prevzame dotični predmet kak drug učitelj ali pa je dobiti pomožnega učitelja. Voditelja nadomešča učitelj, ki ima največ službenih let (§ 20).

§ 36. Pomožnega učitelja je nastaviti v smislu §§ 3. in 4. po §§ 8. in 9. pričujočega razpisa. V tem slučaju veljajo z oziroma na službeno razmerje §§ 12., 19., 21., 22., 23. in 25. Pravilno je pa upoštevati pri pomožnih učiteljih tudi §§ 29., 32. in 33. Če zbolil ali če gre na dopust pomožni učitelj, izgubi s tem vso pravico do nadaljnjih prejemkov (§ 38.). Vendar mu pa ostane prihranjeno mesto v prvem slučaju tri mesece, v drugem en mesec. Če pomožni učitelj v tem času ne nastopi, je s tem končano službeno razmerje.

§ 37. Ko preteče prvih 14 dni, pa učitelj še ne more v šolo, je plačati namestniku 50 % zakonitih prejemkov iz osebnega zaklada (del V.).

§ 38. Če traja bolezen več kot 14 dni, dobi obolevi učitelj, računajoč od pričetka bolezni, svojo popolno plačo. Pri daljši bolezni v prihodnjih treh mesecih 60 % svojih prejemkov. Šolski voditelj pa po preteku prvih 14 dni pod enakimi pogoji pol leta polovico voditeljskih prejemkov. Ko preteče 6 mesecev po pričetku bolezni, ne sme dotičnik zahtevati nikakršne plače več, vendar mu pa ostane prihranjeno mesto do preteka enega leta. Če pa učitelj tudi po tem času ne more nastopiti službe, je s tem končano službeno razmerje. Te določbe veljajo tudi za one učitelje, ki so zaradi zdravniško dokazanih nalezljivih bolezni primorani izostati od pouka. Vendar imajo pa taki le tri mesece pravico do prejemkov.

§ 39. Dopuste v nujnih privatnih zadevah dovoli voditelju za čas do treh dni šolski odbor, drugim učiteljem pa voditelj. Kdor je dal dopust, naznaniti nadzorniku. Za daljši dopust morajo vložiti učitelji po šolskem vodstvu prošnjo na šolski odbor. Šolski voditelj mora take prošnje s pred-